

ГИ ДЪО МОПАСАН МИС ХАРИЕТ

Превод от френски: Донка Меламед, —

chitanka.info

На госпожа...

Във файтона бяхме седем души — четири жени и трима мъже, единият от които седеше горе на капрата до коларя, и колата изкачваше бавно стръмния склон, по който криволичеше пътят.

Тръгнали бяхме за Етрета още на разсъмване, за да разгледаме развалините при Танкарвил, и дремехме в колата, сковани от утринния хлад. Особено жените, непривикнали да стават толкова рано, непрекъснато отпускаха клепачи, клюмаха с глава или се прозяваха равнодушно към вълнуващия изгрев.

Беше есен. От двете страни на пътя се простираха оголените нивя, жълти от неравно окосените стърнища, които покриваха пръстта като зле обръсната брада. Обвита в мъгла, земята сякаш димеше. Високо в небето пееха чучулиги, из хрусталаците чуруликаха други птици.

Най-после пред нас на самия хоризонт се показа алено слънце и колкото по-високо се издигаше, толкова по-светло ставаше, а полето сякаш се пробуждаше, усмихваше се, разкършваше снага и подобно на девойка, която току-що става от леглото, смъкваше своята нощница от бели изпарения.

Граф д'Етрай, който седеше на капрата, се провикна: „Вижте, заек“ и протегна ръка наляво, като сочеше една нива с люцерна. Заекът бягаше почти закрит от люцерната — виждаха се само дългите му уши. След това хукна през една разорана нива, спря, пое отново като луд, промени посоката, пак спря, като се заслушваше, следеше тревожно за най-малката опасност — не можеше да реши накъде да хване. След това затича пак, като правеше големи скокове със задните си лапи, и изчезна в една голяма нива с цвекло. Мъжете се разсъниха, загледани в животното.

— Не сме много галантни тази сутрин — каза Ръоне Лъоманоар и като погледна своята съседка, дребничката баронеса дьо Серен, която се мъчеше да надвие съня, ѝ каза полугласно: — Вие мислите за мъжа си, баронесо. Успокойте се, той се връща едва в събота. Остават ви още цели четири дни.

— Колко сте глупав! — отговори тя сънливо усмихната. После, като надви вцепенението си, добави: — Хайде, кажете нещо смешно. Вие, господин Шьонал, се славите като човек, пожънал всред жените повече успехи от самия Ришельо. Разкажете ни някоя своя любовна преживелица, каквато искате.

Леон Рьонал, стар художник, който на времето си е бил много красив, много силен, много горд със своята снажна фигура и много обичан, обхвана с ръка дългата си бяла брада, усмихна се и като помисли малко, изведнъж стана сериозен.

— Няма да бъде весело. Ще ви разкажа най-печалната любов в живота си. Пожелавам на приятелите си никога да не вдъхват такава любов на никоя жена.

I

Тогава бях на 25 години и обикалях нормандския бряг, за да „драскам“.

Да „драскаш“, на мой език значи да скиташ с раница на гръб от една странноприемница до друга, под предлог, че правиш етюди и пейзажи от натура. Не зная нещо по-хубаво от този скитнически живот по волята на случая. Свободен си, нищо не те ограничава, нямаш грижи, нямаш задължения, не мислиш дори за утрешния ден. Вървиш по който път харесаш и само въображението те води, единствена зрителната наслада те напътствува. Спираш, защото някое поточе те е пленило, защото пред вратата на някоя гостилничка ти е замирисало приятно на пържени картофи. Понякога дъхът на акацията или наивният поглед на някоя прислужничка в хана решава твоя избор. Не гледайте с презрения на селската любов. Тези момичета също имат сърце и чувства, напращели бузи и свежи устни, техните буйни целувки са крепки и сочни като див плод. Любовта е винаги ценна, откъдето и да идва. Сърцето, което затуптява бързо, когато се появиш, очи, които плачат, когато си отиваш — това са неща така мили, така скъпи, срещат се толкова рядко, че човек никога не бива да ги пренебрегва.

Аз знам какво значи среща в някой ров, обрасъл с игличини, зад обора, в който спят кравите, или върху сеното, в плевника, още топъл от дневната горещина. Запазил съм спомена за грубото селско платно върху гъвкави, здрави тела и известна тъга по наивните и искрени милувки, по-нежни в своята груба прямота от изтънчените удоволствия, които даряват прелестните и изискани жени.

Но при тези странствувания наслуки човек най-много харесва полето, горите, изгревите, минутите по здрач, лунните нощи. За един художник това е сватбено пътешествие със земята. Оставаш насаме с нея при тази дълга, спокойна среща и я чувствуваш съвсем близо до себе си. Лягаш на някоя полянка всред маргаритки и макове и

разтворил очи под ясното слънце, наблюдаваш в далечината селцето с остра камбанария, която бие пладне.

Или сядаш край някой извор, бликнал под дънера на голям дъб, между висока, нежна и сочна трева, като сред разпусната коса. Коленичиш, навеждаш се и пиеш студената, бистра вода, която мокри носа и мустаците ти, пиеш и изпитваш физическа наслада, сякаш целуваш извора в устата. А когато по течението на такова поточе срещнеш вир, потапяш се в него гол и чувствуваш по цялото си тяло, като някаква чудесна, ледена ласка, тръпката на тази игрива, лека струя.

На хълма биваш весел, край брега на езерото ставаш меланхоличен, възторжен — когато слънцето потъва всред океан от кървави облаци и хвърля червени отблясъци над реките. А вечер, когато луната минава високо горе в небето, мечтаеш за хиляди странни неща, които не биха ти дошли на ум под палещата дневна светлина.

И така, като бродех из този край, където се намираме сега, стигнах една вечер до Бенувил, малко селце, разположено на скалистия бряг между Ипор и Етрета. Бях тръгнал от Фекан, следвайки брега, високия стръмен бряг, който се спуска право надолу, като стена с издадени тебеширенобели скали, които се спускаха отвесно към морето.

От сутринта вървах по ниската, тънка и мека като килим трева, която расте край самата пропаст, брулена от соления морски вятър. Крачех широко, пеех с цяло гърло, гледах ту полета на чайката, която разхожда по синьото небе бялата дъга на крилете си и изчезва, описвайки плавен кръг, ту тъмните петна на някоя рибарска лодка върху зеленото море. Бях прекарал един безгрижен, волен и щастлив ден.

Посочиха ми една малка ферма, където давали стаи на пътници, нещо като малък хотел всред нормандски селски двор, заобиколен от два реда буки. Поддържаше го една селянка.

Оставих брега, поех към малката къща, сгушена между големите дървета, и се представих на стрина Льокашъор, стара селянка, сбръчкана и строга, която, изглежда, винаги приемаше посетителите с неохота, с известно недоверие.

Беше май. Цъфналите ябълки образуваха над двора покрив от дъхав цвят и непрекъснат дъжд от трепкащи розови листенца се

сипеше наоколо върху хората и по тревата.

— Кажете, госпожо Льокашъор — запитах аз, — ще имате ли една стая за мене?

Учудена, че знам името ѝ, тя попита:

— Зависи. Всичко е заето. Но може да измислим нещо.

Само след пет минути ние бяхме вече се разбрали и аз оставих раницата си върху глинения под на една селска стая, в която имаше всичко едно легло, два стола, една маса и кана за вода. От стаята се влизаше направо в кухнята — голямо опушено помещение, в което пансионерите обядваха и вечеряха заедно с останалите хора от фермата и със стопанката вдовица.

Измих си ръцете и излязох пак. На голямото огнище с опушена черна верига в средата старата пържеше пиле за обед.

— Нима имате посетители по това време? — запитах аз.

— Има една госпожа, някаква възрастна англичанка — отговори жената все така недоволено. — Заема другата стая.

Срещу пет су допълнителна такса получих правото да се храня сам в двора, когато времето е хубаво.

И така, сложиха за мен масата навън, пред вратата, и аз започнах да разкъсвам лакомо посталата нормандска кокошчица, като пиех светлия сидър и дъвчех твърдия, но много вкусен бял селски хляб.

Изведнъж дървената вратичка, от която се излизаше направо на пътя, се отвори и някаква странна личност тръгна към къщата. Тя беше много слаба, много висока и така плътно загърната в своя голям шотландски шал на червени квадрати, че човек би я помислил безръка, ако на височина на хълбока не се подаваше една дълга ръка, стиснала бял туристически чадър. Лицето ѝ, прилично на лице на мумия, обкръжено от двете страни от навити на кравай сиви коси, които подскачаха при всяка нейна стъпка, кой знае защо, ми заприлича на сушена херинга с навити на книжки букли наоколо. Тя мина енергично покрай мен, като наведе очи и се мушна в къщичката.

Това странно видение ме развесели; навярно туй беше моята съседка, възрастната англичанка, за която беше споменала хазяйката.

До вечерта не я видях вече. На следващия ден рисувах в дъното на очарователна долчинка, която всички знаете и която се спуска до Етрета. Вдигнах внезапно очи и видях нещо странно, изправено на

върха на хълма: приличаше на празнично украсена параходна мачта. Беше англичанката. Като ме видя, тя изчезна.

Върнах се за обед и седнах на общата маса, за да се запозная с тази стара чудачка. Но тя не обърна внимание на моята любезност, остана безчувствена дори към дребните услуги, които се стараех да ѝ направя. Аз упорито ѝ наливах вода, бързах да ѝ подам чинията с гозбата. Леко, почти незабележимо кимване с глава и някаква английска дума, промърморена толкова тихо, че аз не я чувах — това беше единственият израз на благодарност от нейна страна.

Престанах да се занимавам с нея, макар тя да смущаваше мисълта ми.

След три дни знаех за нея толкова, колкото и госпожа Льокашъор.

Тя се наричаше мис Хариет. Като търсела някое глухо селце, където да прекара лятото, тя спряла преди шест месеца в Бенувил и, изглежда, нямаше намерение да си отиде скоро. На масата не говореше никога, ядеше бързо, като четеше някакви нравоучителни протестантски брошури. Такива брошури тя раздаваше на всички. Дори свещеникът беше получил четири — занесло му ги някакво хлапе, на което тя дала половин франк. Понякога тя съвсем неочаквано казваше на стопанката:

— Аз много обича господ. Възхищава се от него във всичката негова творение, боготворя него във всичката природа, нося винаги него в сърцето.

И подаваше на смаяната селянка една от своите брошури, които трябваше да приобщят цял свят към истинската вяра.

В селото не я обичаха. Учителят беше казал за нея: „Тя е безбожница“ и затова върху нея тежеше нещо като всеобщо порицание. Селският свещеник, до когото госпожа Льокашъор се беше допитала, беше отговорил:

— Тя е еретичка, но бог не иска смъртта на грешника и аз мисля, че тя е човек с образцов морал.

Думите „атеистка“, „еретичка“, чието значение хората не знаеха, тревожеха умовете. Освен това се говореше, че англичанката била богата и цял живот пътувала по света, защото семейството ѝ я изгонило. А за какво може семейството да я изгони? Заради безверието ѝ, разбира се.

Всъщност мис Хариет беше една от ония екзалтирани по убеждение, упорити пуританки, каквито Англия произвежда в голямо количество; една от ония непоносими стари моми, които скитат из всички странноприемници на Европа, развалят Италия, тровят Швейцария, правят необитаеми чудесните средиземноморски градчета, разнасят навсякъде своите странни мании, своите нрави на вкаменели весталки, неописуемите си тоалети и някаква особена миризма на чума, която те кара да мислиш, че вечер някой ги слага в калъф.

Щом зърнех такава англичанка в някой хотел, аз бягах веднага, както птиците бягат, когато видят плашило. Но тази тук ми се струваше толкова необикновена, че съвсем не ми беше неприятна.

Госпожа Льокашъор изпитваше инстинктивна враждебност към всичко неселско и в нейния ограничен ум се беше създала някаква особена ненавист към възторжените маниери на старата мома. Тя я наричаше по своему, беше измислила за нея един презрителен израз, дошъл кой знае как на устните ѝ, изплувал по кой знае какви тайнствени и неведоми пътища в нейното съзнание. Тя я наричаше „Демонячка“. И това прозвище, прикрепено към това високонравствено, сурово към себе си и сантиментално същество, ми се струваше неудържимо комично. Сам аз започнах да я наричам само „демонячката“ и ми правеше особено удоволствие, щом забележех, че идва, да произнасям високо тези срички.

Питах например госпожа Льокашъор:

— Е, какво прави днес нашата демонячка?

А селянката отговаряше възмутено:

— Ще повярвате ли, господине? Да вземе да прибере една земна жаба с премазан крак! Занесла я в стаята си, сложила я в легена и сега я превързва всеки ден, като че е жив човек. Как не я е грях?

Друг път, като се разхождала край брега, англичанката купи една голяма, току-що хваната риба и я хвърлила обратно в морето. А морякът, макар че му платила щедро, я наругал страшно много, порязрен, отколкото ако беше му взела парите от джоба. Цял месец след това той не можеше да говори спокойно за случката. Кипваше изведнъж и започваше да псува. Да, да, мис Хариет беше истинска демонячка и стрина Льокашъор я беше прекръстила така в момент на гениално просветление.

Ратаят, когото наричаха Сапър, защото на младини беше служил в Африка, мислеше по-другояче. Той казваше дяволито:

— От стара коза яре е тя и си е поживяла на времето.

Ако бедната девица знаеше!

Малката слугиня Селест ѝ прислужваше много неохотно, макар че не разбирах защо. Може би само защото мис Хариет беше чужденка, говореше друг език, беше от друга раса, от друга вяра. Изобщо беше демоничка, това е!

От сутрин до вечер тя скиташе из околността, търсеше и славеше бога в природата. Една вечер я намерих коленичила в един храсталак. През листата забелязах нещо червено, разтворих клоните и мис Хариет се изправи смутена, загдето я бях заварил в такова положение, гледаше ме втренчено и изплашено като кукумявка, заловена посред бял ден.

Понякога, когато рисувах по скалите, я виждах внезапно изправена на стръмния бряг, прилична на семафор. Тя гледаше унесено позлатената от слънцето водна шир и небосвода в пурпурни пламъци. Друг път я забелязвах в дъното на някоя долчинка да крачи бързо със своята стегната английска походка. Тръгнах към нея, привлечен кой знае от какво, единствено от желанието да видя лицето ѝ, това сухо, това неопикуемо лице, озарено от дълбока вътрешна радост и доволство.

Често я срещах край някоя ферма, седнала на тревата, под сянката на някое ябълково дърво, с разтворена на коленете религиозна книжка и с поглед, зареян в далечината.

Защото аз не мислех да си ходя. Обикнал бях този тих край, хиляди неща ме свързваха с неговите спокойни, меки пейзажи. Беше ми добре в този забравен от хората чифлик, далеч от всичко, близо до земята, добрата, здрава, красива, покрита със зеленина земя, която един ден ще наторим с телата си. И трябва да призная, може би известно любопитство ме задържаше у стрина Льокашър. Искаше ми се да опозная малко по-отблизо тази странна мис Хариет и да разбере какво става в самотните души на тези стари, странствуващи англичанки.

II

Запознанството ни стана доста странно. Току-що бях завършил един етюд, който ми се струваше особено смел и наистина беше такъв. Петнадесет години след това беше продаден за петнадесет хиляди франка. Впрочем картината беше проста като две и две четири и извън академичните правила. Цялата дясна част на платното представляваше скала, огромна ръбеста скала, покрита с тъмни, жълти и червени лишеи, върху които слънцето се разливаше като зехтин. То оставаше скрито зад мен, но светлината падаше върху скалата и я обагреше в огненозлатни тонове. Това беше цялата картина. Един великолепен огнен преден план, зашеметяващ с изобилната си светлина.

Вляво — морето, не оловносиньо, а сякаш изваяно от нефрит, млечнозеленикаво и същевременно сурово, под тъмното небе.

Бях толкова доволен от своята работа, че танцувах по пътя до чифлика. Искаше ми се цял свят да види картината ми още сега, веднага. Спомням си, показах я на една крава край пътеката и извиках:

— Хубаво гледай, миличка. Такова нещо скоро няма да видиш!

Щом стигнах пред къщи, веднага се развиках, колкото ми глас държи:

— Хей, стопанке! Идвай веднага и гледай, гледай!

Селянката дойде и загледа творбата ми с тъп поглед, който не можеше да различи нищо, не можеше да схване какво е нарисувано там — вол или къща.

В този момент влезе мис Хариет и мина зад мене точно когато, хванал етюда с опъната ръка, аз го показвах на хазайката. Демоничката не можеше да не го види — аз много старателно държах картината така, че да не убегне от погледа ѝ. Тя изведнъж се спря, развълнувана, изненадана. Без да зная, бях нарисувал нейната скала, скалата, на която тя се качвала, за да мечтае на воля.

— Оу! — прошепна тя на английски, но така подчертано ласкателно, че аз се извърнах усмихнат към нея.

— Това е последният ми етюд, госпожице.

— О, господине, ви трепетно разбира природата! — прошепна тя възторжена, комична и трогателна.

Изчервих се. Повярвайте ми, в устата на някоя царица този комплимент не би ме трогнал така силно. Бях обезоръжен, покорен, победен. Готов бях да я разцелувам, честна дума!

На масата бях седнал до нея както винаги.

За пръв път тя заговори, като продължи гласно мисълта си:

— О, аз толкова обича природата!

Подадох ѝ хляб, вода, вино. Тя сега вече приемаше моите услуги и се усмихваше едва-едва като мумия. Заговорих на тема пейзажи.

След вечерята станахме заедно и се разходихме из двора: повлечен навярно от огромния пожар, който залязващото слънце беше запалил над морето, аз отворих вратичката, която водеше към брега, и ние тръгнахме един до друг доволни, като двама души, които току-що са се разбрали и са вникнали един в друг.

Беше топла, мека вечер, една от ония благодатни вечери, когато и тялото, и духът се чувствуват щастливи. Всичко наоколо е наслада и очарование. Топъл благоуханен въздух, наситен с мирис на сено и водорасли, гали обонянието и вкуса с морската си свежест, гали душата със своя покой, който прониква в цялото ти същество. Бяхме стигнали брега и вървахме край пропастта, над безбрежното море, което на сто метра долу под нас търкаляше непрекъснато малки вълни. С отворени уста и разширени гърди поемахме свежия полъх, който беше преминал океана и галеше леко кожата, уморен и солен от дългата целувка на вълните.

Загърнатата плътно в своя шал на квадрати, с прочувствено изражение, озъбена срещу вятъра, англичанката наблюдаваше как огромното слънце се наклоняваше към морето. Далече, далече пред нас, там, където погледът едва стига, върху огненото небе се очертаваше тримачтов кораб с разтворени платна, а по-насам един параход разстиляше след себе си гъст пушек, проточил се по целия хоризонт като безкраен облак.

Червеното кълбо се спускаше все по-ниско, скоро допря водата, точно зад неподвижния кораб, който се очерта върху нажежения диск като в огнена рамка. Слънцето постепенно изчезваше, погълнато от океана. Ние го наблюдавахме как най-напред се потопи във водата, започна да намалява и изчезва. Свърши се. Само малкият силует на

кораба продължаваше да се откроява върху златния фон на далечното небе.

Мис Хариет гледаше в странен унес огнения край на деня. Навярно изпитваше неудържимо желание да прегърне небето, морето, целия хоризонт.

— Оу! Обича... Обича... Обича... — шепнеше тя. Видях сълзи в очите ѝ. — Аз искам да бъде малка птичка да хвъркне в небосвода.

Стоеше изправена, както често я бях наблюдавал, като забодена върху скалата, червена в своя ален шал. Искаше ми се да нахвърля нейната скица в албума си. То би било карикатура на екстаза.

Обърнах се, за да не се усмихна.

След това заговорих за картини така, както бих говорил с някой другар, отбелязвах тоновете, колорита, контрастите, като си служех с професионалната терминология. Тя ме слушаше внимателно, разбираше, стараяше се да отгатва неясния смисъл на моите думи, да проникне в моята мисъл. От време на време казваше:

— О! Разбира, разбира. То много трепетно.

Прибрахме се в чифлика.

На следващия ден, щом ме видя, тя дойде към мене живо и ми протегна ръка. Веднага станахме приятели.

Мис Хариет беше славен човек. Душата ѝ беше като на пружини и се ентузиазираше някак на скокове. Липсваше ѝ равновесие като на всички стари госпожици, останали сами до петдесетгодишна възраст. Тя изглеждаше консервирана в някаква вкиснала невинност, но в сърцето си беше запазила нещо много младежко, пламенно. Обичаше природата и животните с някаква екзалтирана любов, ферментирала като старо вино, с оная чувствена любов, която не беше отдала на мъжете.

Убеден съм, че видът на една кучка, която кърми малките си, на кобила, която тича из ливадата с жребчето си, на гнездо, пълно с голи пиленца с огромни глави, които цвъркат, разтворили човчици, я караше да тръпне от неестествено възмущение.

Нещастни, самотни същества, които бродят тъжно от ресторант в ресторант, нещастни, смешни и жалки същества, аз наистина ги обикнах, откакто опознах мис Хариет!

Скоро забелязах, че тя иска да ми каже нещо, но не се решава, и нейната свенливост ме забавляваше. Когато излизах сутрин, с кутията

бои на рамо, тя ме придружаваше до края на селото, мълчалива и видимо развълнувана, като не знаеше как да започне. После изведнъж ме напускаше и се отдалечаваше бързо със своята скоклеста походка.

Най-после един ден тя се реши:

— Аз би искал да види вас, как прави картина? Аз много любопитен.

И се червеше, сякаш произнасяше някакви особено дръзки думи. Заведох я в Пьоти-Вал, където бях започнал един голям етюд.

Тя стоеше права зад мене и следеше съсредоточено всички мои движения.

После изведнъж каза „мерси“ и си отиде, като че се боеше да не ми пречи.

Но скоро навикна и започна всеки ден да ме придружава с видимо удоволствие. Вземаше под мишница сгъваемото столче, което в никакъв случай не ми позволяваше да нося, и сядаше до мене. Стоеше така с часове, неподвижна и няма, като следеше внимателно с поглед върха на четката ми. Когато със смело движение на ножа успях да положа широк пласт боя и да получа правдив, неочакван ефект, от устата ѝ се изтръгваше едно леко „оу“, което изразяваше почуда, радост и възхищение. Към моите картини тя се отнасяше с умиление и почит: човешката ръка възпроизвеждаше една частица от божие творение и това я изпълваше едва ли не с благоговение. Моите етюди ѝ се струваха нещо като свети картини и понякога тя разговаряше за бога, опитваше се да ме вкара в Христовия път.

А нейният господ беше наистина странен дядка! Нещо като селски философ, без особено големи възможности, без особена власт, защото тя винаги си го представяше отчаян от неправдите, които се вършеха пред очите му — като че не беше в състояние да ги предотврати.

Впрочем тя беше в много добри отношения с него, изглеждаше дори, че той ѝ доверява своите тайни, своите огорчения. Тя казваше „господ иска“ или „господ не иска“ с тона на фелдфебел, който заявява на новобранеца „полковникът така заповядва“.

Тя от все сърце скърбеше, задето аз не разбирам нищо от божествените промисли, и се стараеше да ми ги разкрие: всеки ден намирах в джобовете си, в шапката си, когато я оставях на земята, в обувките си, които стояха сутрин лъснати пред вратата на стаята ми,

екземпляри от ония малки религиозни брошури, които тя получаваше, изглежда, направо от рая.

Отнасях се с нея със сърдечна простота, като към стара приятелка. Но скоро забелязах, че тя малко се промени. В началото не обърнах внимание на това.

Когато работех било в дъното на моята любима долина, било в някой глух, изровен път, тя се появяваше внезапно със своята бърза отсечена походка. Сядаше задъхана, сякаш беше тичала или някакво силно вълнение притискаше гърдите ѝ. В такива случаи тя биваше аленочервена, с оная английска червенина, която никой друг народ в света не притежава. После без никаква причина побледняваше, лицето ѝ добиваше цвета на земята, сякаш ей сега ще припадне. Постепенно идваше на себе си, възвръщаше си обикновеното изражение и започваше да приказва.

И изведнъж прекъсваше изречението наполовина, скачаше и побягваше така стремително и неочаквано, че аз се питах дали не съм я оскърбил или огорчил с нещо.

Най-после си казах, че това са нейните обикновени обноски, които в първите дни на нашето познанство беше, изглежда, променила малко заради мене.

Когато се връщаше в чифлика, след като с часове беше скитала по брега, изложена на вятъра, дългите ѝ насукани на спирали коси понякога биваха развити и висяха така, сякаш пружината им се е скъсала. Преди тя не обърщаше внимание на всичко това и сядаше спокойно да обядва така, както беше я разчорлил нейният брат — лекият крайморски вятър.

Сега обаче тя се качваше в стаята си, за да поправи своите „тирбушони“, както ги наричах аз. И когато ѝ казвах с приятелска галантност, която винаги я смущаваше: „Мис Хариет, днес сте хубава като слънце“, по бузите ѝ избиваше лека руменина като на младо, петнадесетгодишно момиче.

После тя изведнъж съвсем подивя и престана да идва да ме гледа как рисувам.

„Сигурно преживява някаква криза. Ще ѝ мине“ — помислих си аз.

Но не ѝ минаваше. Сега вече, когато ѝ заговорех, тя ми отговаряше било с престорено безразличие, било с глухо раздражение.

Беше станала рязка, нетърпелива, нервна. Виждах я само на обед и на вечеря и ние почти не разговаряхме. Започнах наистина да мисля, че съм я оскърбил с нещо. И една вечер я попитах:

— Мис Хариет, защо не се държите вече с мене както преди? С какво ви обидих? Вие много ме огорчавате.

Тя отговори с много комично раздражение:

— Аз винаги с вас същото, както преди. То не вярно, не вярно!
— И избяга в стаята си.

Понякога ме гледаше странно. Често съм си мислил след това: навярно осъдените на смърт гледат така, когато им съобщават, че е настъпил последният им час. В очите ѝ проблясваше безумие, мистично и страстно безумие, имаше и още нещо, някаква трескава, отчаяна жажда, неудържима и безсилна жажда по неосъщественото и неосъществимото. Струваше ми се, че тя преживява вътрешно борба, при която сърцето ѝ се бори против някаква непозната сила и тя се мъчеше да я преодолее. А може би и още нещо... Кой знае! Кой знае!

III

Това беше наистина поразително откритие.

От известно време аз работех всяка сутрин, преди изгрев, върху една картина със следното съдържание:

Дълбок дол, притиснат между два склона, покрити с дървета и храсти, върви нагоре и се губи, потънал в млечнобяла пара, в този особено мек памук, който се носи понякога над долините при изгрев-слънце. В дъното сред тази гъста и прозрачна сутрешна омара се открояват или по-точно се отгатват две фигури, момък и девойка, прегърнати плътно — тя с повдигнато към него лице, той приведен над нея, впили уста в уста.

Подранил слънчев лъч се плъзга между клоните, пронизва утринната мъгла и ѝ придава розови отблясъци зад двамата влюбени селски младежи и техните леко очертани сенки плуват в сребриста светлина. Картината беше хубава, честна дума, много хубава!

Рисувах на склона, който води към малката долчинка Етрета. За щастие него ден над дола се носеше същата тази лека пара, от каквато имах нужда.

Нещо се изправи пред мен като привидение: беше мис Хариет. Като ме видя, тя се опита да избяга. Но аз я извиках:

— Елате, елате, госпожице, искам да ви покажа нещо.

Приближи се сякаш неохотно. Протегнах ѝ картината. Не каза нищо, дълго гледа, без да помръдне, и изведнъж заплака. Плачеше с нервни спазми, както плачат хората, които дълго време са се борили против сълзите, но не могат повече, отпускат се, като все още продължават да се съпротивляват. Скочих, трогнат от тази непонятна за мен мъка, и взех ръцете ѝ с внезапен порив на нежност, истински порив на французин, у когото движението изпреварва мисълта.

Тя остави няколко мига ръцете си в моите и аз почувствувах как те тръпнат, сякаш нервите ѝ бяха опънати до крайност. След това дръпна рязко или по-точно изтегли насила ръцете си.

Но аз бях разбрал тяхната тръпка, защото я бях усещал и друг път и нищо не би могло да ме излъже. О, любовната тръпка на една жена, била тя на петнадесет или на петдесет години, от простолюдието или от висшето общество, тази тръпка така прониква право в сърцето ми, че аз я разбирам без всякакво колебание! Тя беше разтърсила цялото ѝ жалко същество, което трепереше, изнемогваше. Разбрах всичко. Англичанката си отиде, без да успее да кажа ни дума. Стоях поразен, като пред някакво чудо, и отчаян, сякаш бях извършил престъпление.

Не се прибрах за закуска. Бродих край брега: идеше ми да плача и да се смея, всичко това беше и комично, и печално, себе си чувствувах смешен, а нея — нещастна до полуда.

Питах се как трябва да постъпя.

Не ми оставаше нищо друго, освен да си отида и веднага реших да действам.

Цяла сутрин скитах малко тъжен и малко замечтан и се върнах точно за обяд.

Седнахме на масата както обикновено. Мис Хариет ядеше съсредоточено, без да говори с някого, без да вдига очи от чинията. И лицето, и държането ѝ бяха съвсем обикновени.

Изчаках края на обедата и казах на стопанката:

— Скоро ще ви напусна, госпожо Льокашъор.

— Какво сте намислили, господине? — извика добрата жена със своя провлечен глас. Беше изненадана и огорчена. — Ще ни напуснете, а? Така добре бяхме свикнали с вас!

Гледах мис Хариет с крайчеца на околото си. Лицето ѝ не трепна. Но Селест, младата слугиня, вдигна очи към мене. Беше едра, осемнадесетгодишна мома, червендалеста и свежа, яка като кон и чиста — нещо много рядко. Понякога я целувах по къшетата, ей така, по навик, придобит из хотелите, нищо повече.

Обедът свърши.

Отидох да изпуша лулата си под ябълковите дървета и се заразхождах из двора, от край до край. Всичко, което бях премислил през деня, странното откритие, което бях направил сутринта, гротескната и страстна любов на мис Хариет, спомените, нахлули в главата ми след това откритие, спомени, чудесни и вълнуващи, а може би и погледът, който слугинята ми отправи, когато съобщих, че си

отивам — всичко това се преплиташе, смесваше се и аз чувствавах особен прилив на сили по цялото тяло, устните ми тръпнеха за целувка, а в жилите ми напираше нещо, което кара човека да върши глупости.

Нощта спускаше бавно дългите си сенки под дърветата. Забелязах Селест, която отиваше да затвори кокошарника в другия край на двора. Спуснах се подир нея така леко, че тя нищо не чу, а когато се изправи, след като затвори малката вратичка, през която минават кокошките, аз я прегърнах с две ръце и обсипах широкото ѝ пълно лице с град от целувки. Тя се мъчеше да се освободи, но не смееше, защото беше навикнала на всичко това.

Защо я пуснах изведнъж? Защо се извърнах внезапно? Как почувствах, че някой стои зад мен?

Мис Хариет тъкмо се прибираше; тя ни беше видяла и стоеше неподвижна като пред призрак. След това изчезна в нощта.

Върнах се посрамен, смутен. По-добре да беше ме заварила в момент, когато извършвам престъпление! Бях отчаян.

Спах зле, нервите ми бяха опънати до крайност, мрачни мисли ме измъчваха. Стори ми се, че чувам плач. Сигурно се лъжех. На няколко пъти ми се чу, че някой ходи из къщата и че се отваря външната врата.

На разсъмване умората надви и аз най-после заспах. Събудих се късно и излязох едва за обед. Бях все още объркан, не знаех как трябва да се държа.

Никой не беше виждал мис Хариет. Почакахме я — не се яви. Стрина Льокашъор влезе в стаята ѝ, англичанката я нямаше. Сигурно беше излязла още на разсъмване, както правеше често, за да наблюдава изгрева.

Това не изненада никого и ние седнахме мълчаливо да се храним.

Беше топло, много топло, един от ония задушни знойни дни, когато лист не трепва по дърветата. Изнесли бяха масата във под едно ябълково дърво: Сапър непрекъснато отиваше до зимника да пълни шишетото с вино — толкова много пиехме. Селест носеше гозбите от кухнята, агнешко рагу с картофи, задушен заек и салатата. След това постави пред нас паница с череши, първите през този сезон.

Поисках да ги измия и освежа и помолих слугинята да изтегли от кладенеца кофа студена вода.

След пет минути тя се върна и заяви, че кладенецът е пресъхнал. Размотала била цялото въже, кофата допряла до самото дъно, но вода нямало. Стрина Льокашъор поиска сама да разбере какво става и отиде да надникне в кладенеца. Като се върна, съобщи, че в кладенеца наистина имало нещо, нещо неестествено. Сигурно някой съсед от злоба е хвърлил наръч слама.

Аз също пожелах да погледна с надеждата, че ще видя по-добре какво има твърде и се наведох над кладенеца. Смътно различих някакъв бял предмет. Но какъв? Тогава ми дойде на ум да спуснем вътре фенер с въже. Жълтеникавата светлина подскачаше по каменните стени на кладенеца и потъваше постепенно надолу. И четиримата стояхме надвесени над отвора — Сапъор и Селест бяха дошли при нас. Фенерът спря над някаква неясна, неопределена маса, нещо странно, бяло и черно, необяснимо.

— Това е кон — извика Сапъор. — Виждам копито. Сигурно тази нощ е паднал вътре. Избягал е от ливадите.

Но аз изведнъж потреперах до мозъка на костите. Разпознах една обувка, след това изправен нагоре крак; тялото и другият крак се губеха под водата.

— Това е жена — промърморих съвсем тихо и треперех така силно, че фенерът подскачаше отчаяно над обувката, — жена, която... която... вътре има жена... това е мис Хариет.

Единствен Сапъор не мигна. В Африка той беше виждал и по-страшни неща!

Стрина Льокашъор и Селест се разпищяха и избягаха.

Трябваше да се извади трупът от кладенеца. Вързах здраво слугата за кръста и го спуснах вътре, като развивах внимателно макарата и следях как постепенно потъва в тъмния отвор. В ръцете си той държеше фенера и още едно въже. Скоро чух гласа му, сякаш викаше от центъра на земята: „Стига“; тогава видях как той улови нещо под водата, другия крак, после върза двата крака заедно и извика отново: „Дърпай!“

Започнах да го тегля нагоре, но почувствувах ръцете си като отсечени, мускулите ми бяха размекнати, боях се, че ще изтърва ръчката и човекът ще полети надолу. Когато главата му се появи над каменната ограда на кладенеца, запитах: „Е, какво?“ — сякаш очаквах новини за жената, която беше долу, на дъното.

После стъпихме и двамата на каменния ръб на кладенеца и застанали един срещу друг, наведени над отвора, започнахме да теглим тялото нагоре.

Стрина Льокашъор и Селест ни наблюдаваха отдалече, скрити зад къщата. Когато видяха как от дупката се подават черните обувки и белите чорапи на удавницата, те изчезнаха.

Сапъор хвана глезените и ние я измъкнахме в най-неприлична поза. Горката целомъдрена мома! Главата ѝ беше ужасна, черна и изподрана; от дългите ѝ сиви коси, които висяха, развити завинаги, се стичаше вода и тиня.

— Ама че е кльоцава, дявол да я вземе! — каза Сапъор пренебрежително.

Отнесохме я в стаята ѝ и тъй като двете жени не се явяваха, аз и конярят се погрижихме за посмъртното ѝ облекло.

Измих нейното печално, обезобразено лице. От допира на пръстите ми едното ѝ око се полуотвори и ме загледа с оня безцветен, оня студен, оня страшен мъртвешки поглед, който идва сякаш отвъд живота. Погрижих се, доколкото можах, за разпилените ѝ коси и с несръчните си ръце нагласих някаква нова и странна прическа над челото. След това съблякох мокрите ѝ дрехи. Изпитах срам, когато открих малко раменете и гърдите ѝ, дългите ѝ ръце, сухи като клони — имах чувството, че върша кощунство.

След това отидох да набера цветя, макове, синчец, маргарити и свежа благоуханна трева. Покрих с тях смъртното ѝ ложе.

След това трябваше да изпълня обичайните формалности, тъй като само аз бях около нея. В джоба ѝ намерихме писмо, писано в последния момент. Тя искаше да я погребат в това село, където бяха изминали последните ѝ дни. Ужасна мисъл сви сърцето ми. Дали тя не искаше да остане завинаги тук заради мен?

Привечер съседките дойдоха да видят мъртвата. Но аз не позволих да се влиза в стаята; исках да бъда сам и цялата нощ останах при нея.

Гледах я при светлината на свещите. Нещастна, никому неизвестна жена, умряла така далече, така печално. Дали имаше някъде приятели, роднини? Какво е било детството ѝ, животът ѝ? Откъде идваше тази самотна скитница, загубена като изпъдено от къщи псе? Каква тайна мъка и отчаяние се криеше в това грозно тяло,

което през целия си живот беше носила като някакъв срамен недъг, като смешна обвивка, прогонила далеч от нея всяка нежност и любов?

Колко нещастни хора има! Чувствувах, че над това човешко същество тегне вечната несправедливост на неумолимата природа! За нея всичко беше свършено, а може би тя никога не бе имала онова, което крепи и най-онеправданите — надеждата, че поне веднъж ще бъдат обичани! Как иначе да се обясни това, че тя се криеше, избягваше всички останали? Че обичаше страстно всичко в природата и всички живи същества освен хората?

И аз разбирах защо тя вярваше в бога и се надяваше, че ще получи другаде възмездие за своята нищета. Сега тя щеше да се разложи и да се превърне в растение. Ще цъфти под слънцето, ще стане храна на кравите, които ще я опасат, или зърно за птиците, ще стане животинска плът, за да се превърне отново в човешка плът. Но онова, което наричаме душа, беше угаснало долу в тъмния кладенец. Тя не страдаше вече. Беше разменила живота си срещу други животи, които щяха да се родят от нея.

Часовете минаваха в тази злокобна и мълчалива среща. Бледа светлина възвести утрото, след това червен слънчев лъч пропълзя до самото легло, постави огнена черта върху завивката и върху ръцете ѝ. Това беше любимият ѝ час. Събудени, птиците пееха в дърветата.

Отворих широко прозореца, дръпнах пердетата, за да ни види цялото небе, наведох се над ледения труп, поех с две ръце обезобразената глава и бавно, без страх и без отвращение, сложих дълга целувка върху тези устни, които никой никога не беше целувал...

Леон Шьонал млъкна. Жените плачеха. Чуваше се как седналият на капрата граф д'Етрай се секне непрекъснато. Единствен кочияшът дремеше. Конете, които не чувствуваха вече камшика, бяха забавили своя ход и лениво теглеха колата. Файтонът едва се придвижваше, натезжал изведнъж, сякаш натоварен със скръб...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.